

Секція 1

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР

УДК 159.9

Олена Олександрівна ЄВДОКІМОВА,

завідувач кафедри соціології та психології

факультету № 6 (права та масових комунікацій)

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор психологічних наук, професор;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4211-7277>

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто психологічний ракурс такої проблеми, як формування патріотичного світогляду правоохоронців. Визначено патріотизм як підсвідоме відчуття відданості своїй країні, тобто великій групі людей, що пов'язані між собою кордонами, мовою, світоглядом, однією владою тощо. Зазначено, що таке відчуття надає людині розуміння себе як частини суспільства, яке є для неї рідним, зможе захистити її та допоможе подолати всі життєві труднощі.

Американський публіцист Лоуренс Рід у виданні «Ideas and Consequences» (01.07.2016) у роботі «Справжнє значення патріотизму» писав: «Патріотизм у наші дні – це як Різдво: багато людей захопилися атмосферою свята, сповненою вогнями і блискітками...., але кожен з нас витрачає більше часу і думок на вечірки, подарунки й іншу атрибутику секуляризованого свята, ніж ми поглиблюємо нашу відданість його справжньому значенню» [4] (перекл. автора).

Феномен патріотизму в усі часи викликав значний інтерес у вчених [1–4]. З одного боку, патріотизм має надзвичайну притягальну силу для особистості, надихає і згуртовує маси у найважчі хвилини, генерує прагнення людей до активних дій щодо соціально-економічного розвитку своєї Батьківщини, забезпечення її безпеки у мирні і воєнні часи, є гарантом збереження держави і народу. З іншого боку, людина, яка віддано служить країні та народу, й сама прагне бути захищеною цією країною і народом.

Як і будь-який інший соціальний феномен, патріотизм може бути розглянутий у різних контекстах – політичному, психологічному тощо.

Грецька і, особливо, римська античність забезпечує коріння політичного патріотизму, який передбачає вірність патриції як вірність політичній концепції республіки. Це пов'язано з любов'ю до *закону* та

спільної свободи, з пошуком спільного блага й обов'язком поводитися справедливо у своїй країні [1].

Вчені з Техаського університету дослідили психологічні ракурси патріотизму. Під час досліджень фахівці дійшли висновку, що патріотизм служить для згуртування групи людей, викликає суспільну ненависть до ворога й інших груп людей, а також породжує відчуття навислої загрози.

Вивчаючи історичні витоки почуття патріотизму, вчені з'ясували, що дане почуття зародилося ще в стародавні часи. Це твердження не є новим, оскільки і раніше було відомо про те, що патріотизм – це природний стан людини, який належить до питань виживання. Патріотизм – це прагнення людини влитися у велику групу людей, щоби максимально убезпечити себе від загроз навколишнього світу.

Подібних відчуттів у людини безліч. Наприклад, до подібних почуттів службовців у процесі виживання в групі людей належить також сором, коли людина відчуває некомфортні відчуття, якщо зробила щось таке, що суперечить нормам тієї чи іншої групи людей, тим наражаючи себе на небезпеку бути вигнаною.

Патріотизм має точно таку ж первинну основу, коли людина починає підсвідомо відчувати відданість своїй країні, тобто великій групі людей, які пов'язані між собою кордонами, мовою, світоглядом, однією владою тощо. Таке відчуття дарує людині розуміння себе як частини суспільства, яке є для неї рідним, яке зможе захистити її, допоможе подолати всі життєві труднощі. З точки зору суспільства, патріотизм є правильним, вірним і спонукальним відчуттям, адже дозволяє певній групі людей розвиватися успішно і максимально продуктивно. Однак, як з'ясували дослідники, почуття патріотизму має якісь моменти, які можна назвати навіть негативними.

Фахівці з Університету Техасу встановили, що патріот певною мірою стирає межі своєї власної особистості і передає ці межі групі, таким чином поєднуючи свою особистість із суспільством, але при цьому об'єднавчим чинником виступає не єднання і почуття спорідненості одного з одним, а відчуття ненависті до ворога. Як говориться у приказі: «Проти кого дружити будемо?». Виявляється, патріотизм спочатку зародився у людини на тлі загрози і є проявом захисту. Таким патріотизм був у ті часи, коли печерні люди відчували патріотичні почуття з метою дати відсіч ненависному їм племені або диким тваринам, таким патріотизм залишився і сьогодні [1].

Таким чином, почуття загальної радості й любові до всього навколишнього світу не породжує почуття патріотизму, а робить людину або повністю самостійною, або людиною, яка однаково ставиться до всіх груп людей у світі, оскільки відчувати до них ненависть немає причини. Коли ж виникає загроза – справжня або штучно створена, – людина

починає відчувати якийсь почуття, що вимагає від неї долучитися до групи людей (країн) і виступати за її інтереси, намагаючись тим захиститися або від відчуття навислої загрози, або від реального ворога.

Учені з'ясували, що, оскільки патріотизм є почуттям, пов'язаним із проблемою виживання індивіда, він справляє надзвичайно сильний вплив практично на всі сторони життя людини, починаючи від поведінки і закінчуючи світоглядом. Також дослідники стверджують, що людина, яка повністю є орієнтованою лише на одну групу і йде зі своєю групою нога в ногу, намагаючись у всьому їй відповідати, виявляється менш відкритою для чогось нового.

Бурхливі зміни, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства, активна ціннісна переорієнтація громадян, а також практична відсутність цілісної державної ідеології актуалізують питання всебічного вивчення, розвитку й застосування потенціалу патріотизму в інтересах виховання сучасної молоді, зокрема – майбутніх правоохоронців.

Список бібліографічних посилань

1. Druckman D. Nationalism, Patriotism, and Group Loyalty. *A Social Psychological Perspective. Mershon International Studies Review*. Apr. 1994. Vol. 38, No. 1. Pp. 43–68.

2. Feshbach S. Psychology, Human Violence and the Search for Peace. *Issues in Science and Social Values. Journal of Social Issues*. 1990. Vol. 46. Pp. 183–198.

3. Feshbach S. Individual Aggression, National Attachment, and the Search for Peace. *Psychological Perspectives*. 1987. Vol. 13. Pp. 315–325.

4. Reed L. W. The True Meaning of Patriotism // FEE: Foundation for Economic Education : сайт. July 01, 2016. This article was originally published in June 2003. URL: <https://fee.org/articles/the-true-meaning-of-patriotism/> (дата звернення: 20.01.2018).

Отримано 01.03.2018

УДК 371.132:371.125

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6898-964X>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Визначена мета та принципи національно-патріотичного виховання. Зазначені результати, які очікуються при запровадженні заходів із національно-патріотичного виховання курсантів, слухачів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ.